

Początki Poznania są związane z prawym brzegiem Warty, a rozwój miasta z lewym. Na prawym brzegu, na Ostrowie Tumskim, pozostał ośrodek władzy duchownej, siedziba biskupstwa poznańskiego, a także będące własnością kościelną osady, a potem miasteczka: Śródka, Ostrówek, Chwaliszewo i Piotrowo (przez pewien czas stanowiące posiadłość miejską). Ponadto leżały tam księżęce, a następnie królewskie wsie Rataje i Żegrze oraz nieliczne, pojedyncze domy lub ich niewielkie skupiska. Reszta nadrzecznego terenu po prawej stronie rzeki była pusta.

Z lewobrzeżnego, otoczonego murami Poznania na wschód prowadziły dwa ważne szlaki komunikacyjne – pierwszy, północno-wschodni, przez Bramę Wielką, przedmieście Garbary, Chwaliszewo, wyspę katedralną, Ostrówek i Śródkę do Gniezna i dalej do Warszawy i Wilna, z rozgałęzieniem na północ do Gdańska, drugi, południowo-wschodni, zwany kaliskim, przez Bramę Wodną i wyspę Groblę wiódł do Kórnik, Środy Wielkopolskiej, Kalisza, a następnie do Krakowa i Lwowa. Oba przebiegały przez Wartę, przez którą początkowo wytyczano brody – prawdopodobnie każdego roku nowe, ponieważ rzeka rozlewała się swobodnie, a linia nurtu się przesuwiała – lub przeprawiano się łodziami, a później budowano mosty. Ważnym elementem traktu południowo-wschodniego był Most Łacina, zwany także Wielkim (obecnie Most św. Rocha), który miał kluczowe znaczenie dla poznańskiego handlu, transportu i komunikacji na tym kierunku.

